

15. Соціальна безпека: теорія та українська практика [Текст]: Монографія / А. М. Колот, О. Ф. Новікова; ред. І. Ф. Гнибіденко. — К. : КНЕУ, 2006. — 291 с.

16. Шевчук П. І. Соціальна політика: Навчальний посібник [Текст] / П. І. Шевчук. — 2-е вид. — Львів : Світ, 2005. — 399 с.

Стаття подана до редакції 12.10.2011

УДК 330.322.5 (477.86)

Т. В. Кулініч, канд. екон. наук,
старш. наук. співроб. відділу моніторингу регіонального розвитку,
Інститут регіональних досліджень НАН України

ЕФЕКТИВНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СТАБІЛІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

АНОТАЦІЯ. У статті стабільний розвиток економіки регіону поставлено у залежність від пропорційності внесків основних видів економічної діяльності у створену цим регіоном валову додану вартість порівняно з інвестиціями, розподіленими між відповідними видами діяльності економіки регіону. Для дослідження зміни ефективності капіталовкладень у регіон застосовано показник інвествіддачі, прийнятий для відображення впливу рівня накопиченого інвестованого капіталу в різних сферах економіки регіону на забезпечення її подальшого функціонування. Зазначені вище залежності між інвестуванням економіки регіону (взятого у галузевому розрізі) і його стабільним розвитком розглянуто на прикладі Івано-Франківської області.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інвестиційна діяльність, ефективність, регіон, стабільний розвиток, інвестовіддача, Івано-Франківська область.

АННОТАЦИЯ. В статье стабильное развитие экономики региона поставлено в зависимость от пропорциональности взносов основных видов экономической деятельности в созданную этим регионом валовую добавленную стоимость по сравнению с инвестициями, распределенными между соответствующими видами деятельности экономики региона. Для исследования изменения эффективности капиталовложений в регион применен показатель инвестоотдачи, принятый для отображения влияния уровня накопленного инвестированного капитала в разных сферах экономики региона на обеспечение ее последующего функционирования. Отмеченные выше зависимости между инвестированием экономики региона (взятого в отраслевом разрезе) и его стабильным развитием рассмотрены на примере Ивано-Франковской области.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: инвестиционная деятельность, эффективность, регион, стабильное развитие, инвестоотдача, Ивано-Франковская область.

ANNOTATION. At the article the sustainable development of regional economy is geared to the proportion of payments of basic types of economic activity into the gross value added, created by this region as compared to investments, up-diffused between the proper types of activity of economy of region. For research of capital investments efficiency change there is accepted an index of investment returns, which reflects the influence of level of the invested capital, accumulated at the different spheres of regional economy, on providing of its (region) subsequent functioning. The signed dependences between investing of regional economy and its (region) sustainable development are considered at the example of the Ivano-Francovsk region (given as complex of this region particular branches).

KEY WORDS: investment activity, efficiency, region, sustainable development, index of investment returns, Ivano-Francovsk region.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Інвестиції в економіку регіону завжди розглядалися як активізуючий стимул для розвитку його потенціалу. В умовах послаблення інвестиційного потоку в регіони України внаслідок спочатку проявів світової фінансово-економічної кризи, а потім — подолання її наслідків, постала проблема використання в якості стабілізуючого важеля розвитку регіону більш ефективної інвестиційної діяльності у регіоні. Ефективність такої діяльності може бути підвищена завдяки перерозподілу спрямування інвестиційного капіталу передусім у ті сфери економіки регіону, які забезпечують найбільшу віддачу у вигляді формування активних внесків у валовий регіональний продукт (при створення відповідної валової доданої вартості).

Аналіз останніх публікацій. Більшість фахівців у сфері інвестиційного менеджменту на макро- і мезорівні сприймають інвестиції як домінуючий фактор при забезпеченні сталого розвитку регіону [1; 2; 4; 5]. Проблема полягає у тому, щоб винайти такий спосіб ефективного використання цього інвестиційного фактора, щоби зробити розвиток регіональної економіки більш стійким до нестабільності і кризових умов. У даній статті при розгляді можливостей винайдення важелів для підвищення ефективності інвестиційної діяльності у регіоні розглянуто сукупність ключових сфер економіки Івано-Франківської області, пропозиції щодо стабілізації розвитку якої внесені в ув'язці з відповідними Програмами розвитку інвестиційної діяльності, розробленими відповідними відділами її обласної держадміністрації [7; 8]

Формулювання мети. Основною метою статті є дослідження зміни ефективності інвестицій у регіон через вплив накопиченого

капіталу на функціонування комплексу різних сфери економіки регіону (на прикладі Івано-Франківської області).

Виклад основного матеріалу. Загальна оцінка розподілу сукупного обсягу інвестування економіки Івано-Франківської області за напрямками вкладень, проведена за 2005—2009 рр. [3; 9], дозволяє виділити такі найпривабливіші для інвесторів види економічної діяльності (ВЕДи): переробна промисловість (984,6 млн грн у середньому за 2005—2009 рр.); операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг (769,8 млн грн); діяльність транспорту та зв'язку (374,8 млн грн); торгівля (252,0 млн грн). Водночас найбільший середньорічний відносний приріст інвестицій в основний капітал відбувся у таких сферах: надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту (117,8 %), охорона здоров'я (50,8 %) і діяльність готелів і ресторанів (41,4 %), що є позитивним індикатором соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області.

Досліджуючи інвестиційну діяльність в Івано-Франківській області, зважаючи на існуючу галузеву структури її економіки, особливу увагу необхідно звернути на ефективність залучених ресурсів у певний вид діяльності. Узагальненим показником ефективності капіталовкладень може слугувати показник інвестовіддачі, прийнятий нами для відображення результатів інвестиційної діяльності в регіоні за критерієм віддачі від вкладень капіталу у відповідні види економічної діяльності, тобто з урахуванням впливу рівня накопиченого капіталу в різних сферах економіки регіону на забезпечення її подальшого функціонування [6, с. 6]. Отже, під *інвестовіддачею* будемо розуміти сукупну валову додану вартість, створену суб'єктами усіх видів економічної діяльності регіону, що припадає на капітал, інвестований у ці види діяльності.

Для оцінки зміни інвестовіддачі Івано-Франківської області у табл. використано дані щодо рівня і структурного складу (у галузевому розрізі) загального обсягу інвестицій в основний капітал та суми валової доданої вартості цієї області, взяті за 2 останні роки з досліджуваного періоду (за 2008—2009 рр.).

Серед ключових факторів впливу на зміну інвестовіддачі розглянуто передусім динаміку *обсягу інвестицій в основний капітал* як для області загалом, так і для окремих видів її економічної діяльності. Згідно з даними табл., найбільше інвестицій в Івано-Франківській області у 2008—2009 рр. було вкладено в основний капітал *переробної промисловості*: відповідно 31,48 % — у 2008 р. і 25,97 % — у 2009 р. від загальних обсягів інвестування економіки області загалом.

**АНАЛІЗ ЗМІНИ ЕФЕКТИВНОСТІ КАПІТАЛОВКЛАДЕНЬ
В ЕКОНОМІКУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА 2008—2009 рр.***

Види економічної діяльності (ВЕД)	Базисний період (2008 р.)				Звітний період (2009 р.)				Темп зміни рівня показників, % до поперед. року		
	Валова додана вартість		Інвестиції в основний капітал		Інвестиції в основний капітал		Інвестові/ДЛ/Ч/А		валова додана вартість	інвестиції в основний капітал	інвестові/ДЛ/Ч/А
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%			
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство	1640	10,33	236	3,97	1790	10,44	90	2,61	109,1	37,7	289,4
Добувна промисловість	1448	9,12	258	4,34	952	7,63	207	6,01	65,7	80,2	81,9
Переробна промисловість	1971	12,42	1873	31,48	1634	3,42	895	25,96	82,9	47,8	173,5
Виробництво та розподілення електроенергії газу та води	1318	8,30	282	4,74	1193	15,67	222	6,44	90,5	78,7	115,0
Будівництво	770	4,85	460	7,73	535	0,61	132	3,83	69,5	28,7	242,1

Торгівля; ремонт ав- томобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	2132	13,43	461	7,75	4,62	2452	11,25	195	5,66	12,57	115,0	42,3	271,9
Діяльність готелів та ресторанів	108	0,68	86	1,45	1,26	96	6,16	24	0,70	4,00	88,9	27,9	318,5
Діяльність транспор- ту та зв'язку	1682	10,60	561	9,43	3,00	1760	5,90	360	10,44	4,89	104,6	64,2	163,1
Фінансова діяльність	1055	6,65	79	1,33	13,35	963	6,28	30	0,87	32,10	91,3	38,0	240,4
Операції з нерухо- мим майном, оренда, інжиніринг та надан- ня послуг	777	4,89	1243	20,89	0,63	923	8,60	780	22,63	1,18	118,8	62,8	189,3
Державне управління	901	5,68	42	0,71	21,45	983	4,42	22	0,64	44,68	109,1	52,4	208,3
Освіта	1162	7,32	72	1,21	16,14	1346	2,08	56	1,62	24,04	115,8	77,8	148,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	580	3,65	69	1,16	8,41	692	10,44	119	3,45	5,82	119,3	172,5	69,2
Надання комуналь- них та індивідуаль- них послуг; діяль- ність у сфері куль- тури та спорту, від- починку та розваг	330	2,08	228	3,83	1,45	326	7,63	315	9,14	1,03	98,8	138,2	71,5
Область загалом	15874	100	5950	100	2,67	15645	100	3446	100	4,54	98,6	57,9	170,2

* Аналіз проведено за даними [3; 9].

Водночас сума інвестицій у названу галузь промисловості за 2009 р. скоротилася більше ніж удвічі (42,3 % від рівня 2008 р., взятого за 100 %). Продовжують стабільно надходити інвестиції у розвиток сфери виконання *операцій із нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг* (близько 21—23 % від загальної суми інвестицій в основний капітал області загалом), а також у підтримання діяльності *транспорту і зв'язку* (10 % від суми інвестицій в економіку області). Проте, обсяги інвестування як у сферу нерухомості, так і в сферу транспортних та зв'язкових комунікацій стають меншими (62—63 % від рівня попереднього року).

До видів діяльності Івано-Франківської області, розвиток яких був також істотно підтриманий завдяки порівняно великим обсягам інвестицій, у 2008 році увійшли: *торгівля* (7,75 % від загального обсягу інвестицій в економіку області), *будівництво* (7,73 %), а також *окремі галузі промисловості* (виробництво та розподілення електроенергії, газу та води — 4,74 % і добувна промисловість — 4,34 %). У 2009 р. пріоритети щодо структурного розподілу інвестицій за ВЕДами дещо змінилися: на четверте і п'яте місця перемістилися представники соціальної і виробничої складових житлово-комунальної сфери області — *надання комунальних та індивідуальних послуг* для населення (9,14 % від загального обсягу інвестування економіки області) і *виробництво та розподілення електроенергії, газу та води* для промислової сфери (6,44 %).

Оцінка динаміки рівня другого фактору впливу на рівень інвестовіддачі — *валової доданої вартості* (ВДВ) за окремими видами економічної діяльності Івано-Франківської області, дозволяє констатувати вихід на перші місця за внеском у підсумкову ВДВ цієї області інших сфер економіки області (відмінних від тих, що були названі як основні за обсягом вкладених у них інвестицій). Так, серед пріоритетних сфер економіки Івано-Франківської області за обсягом внеску у ВДВ можна назвати: *торгівлю* (з 13,43 % — у 2008 р. і 15,67 % — у 2009 р. від загальної суми ВДВ області загалом); *сільське господарство* (з питомою вагою — 11,44 % у ВДВ області у 2009 р.); *транспорт і зв'язок* (11,25 %); *переробну промисловість* (10,44 %); *освіту* (8,60 %).

Зіставлення переліків видів економічної діяльності Івано-Франківської області, проранжованих за обсягом внесених інвестицій і за сумою отриманої валової доданої вартості (за умови, що обидва проранжованих ряди даних взяті за аналогічний період), дозволяє дійти висновку про існування певних диспропорцій

між вкладенням і віддачею від використання інвестицій в економіці цієї області. При цьому саме показник інвестовіддачі дозволяє отримати кількісну оцінку зазначених диспропорцій.

Водночас, необхідно відзначити той позитивний аспект, що хоча у 2009 р. обсяг інвестицій в основний капітал усіх суб'єктів господарювання Івано-Франківської області становив лише 57,9 % від його рівня за попередній рік, проте сума нарахованої ВДВ залишилася майже незмінною (темп зміни ВДВ за вказаний період складає лише 98,6 %). Накладання змін ключових факторів (суми інвестицій в основний капітал і ВДВ) дозволило Івано-Франківській області майже подвоїти рівень інвестовіддачі в кінці аналізованого періоду (170,2 % до його рівня у попередньому році). Окрім того, про позитивні зміни у використанні залучених інвестицій в економіці Івано-Франківської області засвідчує той факт, що за всіма без винятку напрямками вкладень цих інвестицій забезпечено на кінець аналізованого періоду рівень інвестовіддачі, вищий за 1 (на відміну від попереднього року). Такі зміни призвели до того, що тепер на кожну гривню інвестицій, вкладених в основний капітал суб'єктів господарювання Івано-Франківської області, зазначеними суб'єктами отримано віддачу у вигляді щонайменше однієї гривні валової доданої вартості. При цьому остання водночас може бути використана з метою формування стійкого фундаменту для подальшого розвитку економіки цієї області. До того, збільшився максимальний рівень інвестовіддачі, отриманий серед ВЕДів області на кінець аналізованого періоду: з 21,45 — у 2008 р. до 44,68 грн. ВДВ на кожну грн. вкладених інвестицій — у 2009 р.

При розгляді окремих сфер економіки Івано-Франківської області у 2008—2009 рр. найбільша інвестовіддача (згідно з результатами розрахунків, наведеними у табл.) спостерігається в *державному управлінні, фінансовій діяльності та освіті*. Такий високий рівень інвестовіддачі зазначених трьох видів економічної діяльності пояснюється незначними обсягами інвестування у дані сфери на фоні їх вагомого внеску у валову додану вартість цієї області. Очевидно, що капіталовкладення в освіту і в оптимізацію державного управління хоча і не передбачають суттєвого прямого комерційного ефекту від капіталовкладень, однак містять у собі значний соціальний ефект для розвитку регіону. Тоді як висока інвестиційна ефективність, продемонстрована *фінансовою діяльністю*, може бути пояснена з одного боку незначним фінансуванням цього виду діяльності, пов'язаним із недостатньо розвиненим фінансовим ринком у країні загалом, а з іншого —

порівняно високою рентабельністю капіталу при функціонуванні фінансових установ, діяльність яких не вимагає значних витрат на придбання і оновлення необоротних активів.

Порівняно високим рівнем інвестовіддачі характеризуються такі види економічної діяльності Івано-Франківщини, як сільське господарство і торгівля. Так, домінування *сільського господарства* серед виробничих сфер господарювання області за рівнем інвестиційної ефективності пов'язано з його істотним внеском у валову додану вартість цієї області (більше 10 %), що досягається при порівняно помірних вкладеннях інвестицій в основний капітал області (2—4 %). *Торгівля* характеризується найвищим серед ВЕДів Івано-Франківській області рівнем отриманої валової доданої вартості, а тому також відзначається високою ефективністю використанні вкладених інвестицій (з рівнем інвестовіддачі 12,57 — у 2009 р.) і може бути віднесена до найстабільніших за своїм розвитком сфер господарювання в цій області. Аналіз результатів інвестиційної та господарської діяльності двох названих сфер (сільського господарства і торгівлі) свідчить про раціональне використання ними залучених інвестиційних коштів і про можливі значні перспективи розвитку цих видів економічної діяльності в майбутньому.

Загалом вісім сфер економіки Івано-Франківської області характеризуються порівняно високими темпами зміни інвестовіддачі (вищими середнього для даного регіону рівня — 170,2 % до попереднього року). До них належать (у порядку зниження темпу зміни інвестовіддачі) такі ВЕД: діяльність готелів і ресторанів (318,5 %); сільське господарство (289,4 %); торгівля (271,9 %); будівництво (242,1 %); фінансова діяльність (240,5 %); державне управління (208,3 %); операції з нерухомістю (189,3 %); переробна промисловість (173,5 %). Проведені розрахунки підтверджують, що зазначені сфери економіки Івано-Франківської області мають більший (порівняно із середньо регіональним) потенціал щодо використання залучених інвестицій, а отже претендують на їх розгляд як прогресивних напрямків капіталовкладень для цієї області.

Згідно із даними таблиці, в Івано-Франківській області виявлено лише три види економічної діяльності (добувна промисловість, надання комунальних та індивідуальних послуг і охорона здоров'я), інвестовіддача яких погіршилася (знизилася) на кінець аналізованого періоду. Причому для кожної із зазначених сфер причинами такої негативної динаміки стали різні поєднання одночасного впливу змін ключових факторів на рівень інвестовід-

дачі. Так, для *добувної промисловості* порівняно із попереднім роком зменшилися як вкладення інвестицій в основний капітал, так і обсяг отриманої ВДВ, але, окрім того, скорочення ВДВ випередило зменшення інвестицій в основний капітал. Для сфери *надання комунальних та індивідуальних послуг* Івано-Франківської області до причин зниження ефективності інвестиційної діяльності можна віднести: незначне зменшення за аналізований період приросту обсягу ВДВ, яке відбулося всупереч одному із найбільших в області (другому за рівнем після сфери охорони здоров'я) приросту інвестицій в основний капітал. Для сфери *охорони здоров'я*, яка характеризувалася винятковими умовами, створеними для її успішного розвитку (найвищим серед ВЕДів Івано-Франківської області приростом інвестицій в основний капітал — 172,5 %), віддача від вкладень капіталу у вигляді ВДВ теж мала найбільше прискорення серед ВЕДів області (119,3 %), але за один рік дана сфера не встигла і швидко використати вкладені кошти, і забезпечити адекватний приріст ВДВ, що і стало причиною найбільшого зниження інвестовіддачі з-поміж усіх ВЕДів області.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отож, рекомендаціями щодо підвищення загального рівня інвестовіддачі Івано-Франківської області, зважаючи на проблеми, якими супроводжувався процес використання інвестицій в її окремих ВЕДах, буде:

- для *промисловості, будівництва, для готелів і ресторанів, суб'єктів фінансової діяльності*, а також для сфери *надання комунальних та індивідуальних послуг* — винайти і використати резерви для приросту ВДВ порівняно з їх результатами у попередньому періоді;

- для *всіх сфер економіки* області (за винятком *освіти і надання комунальних та індивідуальних послуг*) знайти адекватні специфіці їх діяльності способи для підвищення інвестиційної активності в плані залучення більших (порівняно із попередніми) обсягів інвестицій в основний капітал;

- для сфер *надання комунальних та індивідуальних послуг і охорони здоров'я* зробити відповідні кроки щодо прискорення зростання суми отриманої названими сферами ВДВ для врівноважування швидкостей приростів обсягів отримуваних суб'єктами цих ВЕДів доходів із значними швидкостями нарощування сум вкладених у їх розвиток інвестицій.

Таким чином, виходячи з сучасного стану економіки Івано-Франківської області, рівня її інвестування, соціально-економічної віддачі видів економічної діяльності, виникає необхідність

вибору сукупності пріоритетних напрямків капіталовкладень, а отже — оптимізації галузевої структури інвестицій області. Для того, щоб інвестиції не були «помилковими», тобто не спрямовувалися у малоперспективні сфери, їх варто залучати передусім у найефективніші види економічної діяльності області, у яких раціонально використовуються обмежені інвестиційні ресурси і які забезпечують максимальний соціально-економічний ефект та підвищення конкурентоспроможності економіки області.

З урахуванням двох критеріїв (забезпечення максимального рівня інвестовіддачі та максимального приросту цього рівня за аналізований період) можна виділити такі сфери діяльності Івано-Франківській області, що володіють порівняно високим потенціалом щодо ефективного використання інвестицій для стабільного розвитку: оптимізація державного управління, фінансова діяльність, сільське господарство, торгівля, освіта, діяльність готелів і ресторанів, будівництво, транспорт і зв'язок, переробна промисловість і операції з нерухомістю. Саме ці види економічної діяльності при збереженні попередніх темпів приросту показника інвестовіддачі гарантовано зможуть у наступних періодах вийти на рекомендований рівень цього показника (більший 1) і стати пріоритетними сферами в інвестиційному процесі регіонального розвитку.

Література

1. Бутко М. П. Інвестиційна домінанта сталого розвитку регіону в умовах інтеграції : [монографія] / М. П. Бутко, О. Ю. Акименко. — Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2009. — 232 с.
2. Герасимчук З. В. Інвестиційний потенціал регіону: методика оцінки, механізми нарощення : [монографія] / З. В. Герасимчук, В. Р. Ткачук. — Луцьк : Надстир'я, 2009. — 232 с.
3. Головне управління статистики у Івано-Франківській області : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://stat.if.ukrtel.net>.
4. Дорогунцов С. Інвестиційне забезпечення відтворення основного капіталу в регіонах України / С. Дорогунцов, А. Федорищева // Регіональна економіка. — 2004. — № 3. — С. 159—171.
5. Осецький В. Л. Інвестиційна модель зростання економіки / В. Л. Осецький // Фінанси України. — 2003. — № 1. — С. 21—27.
6. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності в регіоні: методичні рекомендації / Іщук С. О., Кулініч Т. В. // НАН України, Інститут регіональних досліджень. — Львів, 2011. — 25 с.
7. Програма розвитку інвестиційної діяльності в Івано-Франківській області до 2011 р. : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.if.gov.ua>.

8. Програма розвитку інвестиційної діяльності в Івано-Франківській області на 2012 — 2017 рр. : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.orada.if.ua>.

9. Статистичний щорічник Івано-Франківської області / Держкомстат України. Головне управління статистики у Івано-Франківській області. — Івано-Франківськ, 2005. — 584 с.; 2006. — 614 с.; 2007. — 502 с.; 2008. — 523 с.; 2009. — 534 с.; 2010. — 533 с.

Стаття подана до редакції 28.10.2011

УДК 338.012

П. В. Коваль, канд. екон. наук,
доц. кафедри економіки
агропромислових формувань,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

АПК УКРАЇНИ ЯК ГОЛОВНИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

АНОТАЦІЯ. У статті висвітлено сучасні особливості розвитку аграрного бізнесу та аграрних ринків в умовах посилення глобалізаційних процесів, зроблено спробу оцінити роль і місце АПК України в якості ключового соціально-економічного потенціалу розвитку національної економіки та його вплив на глобальні аграрні ринки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Аграрні ринки, спекулятивний капітал, глобалізоване економічне середовище, нелінійні динамічні процеси аграрного розвитку, соціально-економічний потенціал.

АННОТАЦИЯ. В статье освещены современные особенности развития аграрного бизнеса и аграрных рынков в условиях усиления глобализационных процессов. Осуществлена попытка оценки роли и места АПК Украины в качестве ключевого социально-экономического потенциала развития национальной экономики и его влияние на глобальные аграрные рынки.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА. Аграрные рынки, спекулятивный капитал, глобализированное экономическое пространство, нелинейные динамические процессы аграрного развития, социально-экономический потенциал.

ANNOTATION. The article highlights the features of modern development of agribusiness and agricultural markets in the face of increasing globalization processes. We made an attempt to assess the role and place of agriculture in Ukraine as a key socio-economic